

וכתיב שאין להוכחה מכך שאין הרופאים נאמנים, כי גם אם ננקוט שנאמנים, כל שאפשר לברר הדבר מבקרים, ובפרט שגם לא אמרו הרופאים אלא מהשורה. ואולם מדברי תורא"ש של הוכחה שהרופאים נאמנים, שחייב נקט שאלות היו אמורים ודאי יש מכנה – הינו מתחרים ללא בדיקה. כן כתוב מהרש"ם להוכחה, וכן בשטח הלוי ח"ה��ו. וע"ע בחדושי מוהר"י שפירא, חת"ס ופתחי נדה. עוד יתכן לומר שאפילו ידענו שיש לה מכנה, אין אנו תולמים שאותן חתיכות שהפילה באו לה ע"י המכנה אלא יותר מסתבר לתולותם בדם שקרש, ורק אם לא נימוחו יש לנו ראייה לתולות דברים אלו במכנה (עפ"ז חותות דעת קפח סק"ג). עדין צ"ע אם אכן ודאי יש לה מכנה, אפילו נימוחו מדוע לא נתלה בדם המכנה שקרש, שאמנם אין מסתבר שהמכנה מגדלת חתיכות כאלו אבל שם דם הוא מהמכנה. ומאי חותית דם נדה קריש טפי מדם מכנה.

'בתוך מעיה' – כלומר במקור (עפ"ז סדרי טהרה קפו סק"א; חז"א קט,ה. וכן כתשובת פנים מאירות שהבין שהמכנה במקום אחר).

'מאי בינייהו, אמר רבינא מעוק על ידי הדחקaicא בינייהו' – אבל פושרים ליכא בינייהו, שגם רשב"ג מודה שבדיקה בפושרים מועילה. וזהו מה שמשמענו רבינא (עפ"ז ערוך לנר). ואם בדק במיערך בציפורי ולעתמעך, לדברי הכל טהרה משומם דם (פוסקים יו"ד קפח).

'... אלא מעתה המפלת דמות תנין תהא אמו טמאה לידה הויל ונאמר בו יצירה כדם... עוד נגמר בריאה מביראה... אמרו יברא לגופיה וייצר לאפנוי...'. אף על פי שאמרו לעיל (יט:) אין אדם דין גורה שהוא מעצמו אלא אם כן קיבלה מרבו, וא"כ מה מקום יש לשאת ולחת אם לדון מכאן או מכאן, וגם מה חילוק יש בין ג"ש המופנית ושאינה מופנית, הלא אם נתקבלת נתקבלת ואם לא נתקבלת אין לדרשה –

אלא שהקבלה שנתקבלת לא נתקבלת בשלמותה על כל פרטיה אלא פעמים שנתקבל רק העניין הנלמד או המלים בלבד, או שנתקבל הדבר המלמד בלבד או להפוך, וחכמים מדעתם הם שקובעים היכן לדורosh הג"ש שנתקבלת, ולכן יש מקום לחלק בין מופנה לשאינו מופנה (עפ"ז של"ה 'תורה שבול פה'. ע"ע לעיל ט:).

אכן אם נתקבלת הג"ש באופן ברור לדורוש זה מוה – אין צורך הפנה, כמו שכותב הריטב"א בב"מ מא: ולפי דעת הסוברים (ע' לעיל) שהקבלה מרבו הינו עד בית דין הגדל, אבל ב"ד הגדל דורש מעצמו – מעיקרה לא קשה, שאין ב"ד הגדל דורש אלא מהמופנה (עפ"ז הגהות ריעוב"ץ). וע"ע ערוך לנר.

דף בג

'אמר אביי בקריא וקייפא'. ולפי זה, מה ששנינו במסנה 'בין טמאים בין טהורים', לא קאי על עופות אלא על בהמה וחיה, שחייב ר"מ לא דבר אלא בקריא וקייפא שהם עופות טמאים, ומשמע שאין עופות טהורים שעיניהם מלפנים (כמו שמובואר בתוס' חולין סב: סד"ה מא'). בספר בית מאיר צדד לומר שהוא גם בטהורם כגון אלו, ונקטו קרייא וקייפא לדוגמא בעלמא וכבר העיר על דבריו מדברי התוט' הנ"ל, בספר שיטת חולין שם).

'בעא מינויה רבוי ירמיה מר' זира, לר"מ דאמר בהמה בעמי אשה ولד מעליא הוא, קבל בה אביה קידושין מהו? למאי נפקא מינה לaitsורי באחותה. למים ר' ירמיה דחיה?!...'. רשי פרש משום שאין אישור 'אחות אשה' אלא בחיה. ויש לתמונה, אם כן מה הקשו על רבוי ירמיה הלא יפה שאל, דנפקא מינה לעניין להאסר באמו, שהאמ אסורה אף לאחר מיתת הבת. גם יתכן נפקותה באחותה בשנים ושלשה ימים שהיה חייה (כן תמה הרמב"ז).

ויש לומר שרבי ירמיה עצמו אמר נפקא מינה לaitsורי באחותה, וכדי להרבות התמייה אמר כן, להביאו לר"ז לידי גיחוך, שאפילו אסור זה שאנו אלא מהיים יש להסתפק בו. ועל כן תמהו שימושך מותך דבריו שהוא חי הרבה (עפ"י רשב"א וריטב"א).

ויש מפרשים הקושיא 'למים דחיה' – מכך שתופסים בה קידושין משמע שחיה הוא, שאם אי אפשר לו לחיות כלל אין קידושין תופסים בנפל גמור כגון בן שמונה שהוא אכן לכל דבר (רמב"ז; תורה"ש. וע' גם בספר הישר לר"ה, תשובה כ).

משמע מפשט הדברים שאפילו היה שנים ושלשה ימים [כפי שהניח הרמב"ז בתקייל בקושיתו על פרש"ז] הרינו אכן קידושין תופסין בו. וכמו שאמרו (בתוספתא שבת טו) בגין שמונה חי הרינו אכן ואין מחללים עליין את השבת. וזה שהקשו מדברי רב שהוא כמת אפיקו וכן קצרא, שאם נפרש שאינו חי כלל, מה הוכחה מלשון 'שכן במנינו מתקיים' שזה אינו חי כלל, טמא חי אבל אין לו קיום [ואף למש"כ בתורה"ש שימושו אכן מתקיים כלל, היינו אף בפחות מ"ב חדש אבל אין במשמע שאינו בו חיות מועטת].

וע' גם או"ז תcab שכתב עפ"י סוגינו שאין קידושין תופסין בנפל. וכן כתוב רבנו תנ"ס בתשובה (ספר הישר כ) ותורה"ד כאן. וכן פסק הרמ"א (אה"ע לו, א). ובחליקת מחוקק (שם) ובשות יعقوב (ח"ג קייח) כתבו שהוא ספק קידושין, אבל באבני מלואים (סק"ב) והכיה מדברי הרמב"ז הללו שאין קידושין תופסין.

'לא אמרה רבוי מאיר אלא הויאל ובמנינו מתקיים'. יש מפרשים שלשון 'אלא הויאל' לאו דוקא, כי הרי טעמו של רבוי מאיר אכן משומ שבמנינו מתקיים אלא מהטעמים שפורשו לעיל, אלא כוונת המאמר היא לא אמר רבוי מאיר שהוא ולד שיעלה על הדעת שהוא חי, אלא ולד הוא לעניין טמאו שבמנינו מתקיים, וכמו נפל גמור הוא שאינו מתקיים אבל במנינו מתקיים (עפ"י רמב"ז).
ויש מפרשים שהוא Tosfot נימוק והגבלה לדברי ר"מ, שرك משום שבמנינו מתקיים ואינו כחתיכה או כדמות חסירה או אטומה, לכך אמר ר"מ שדיננו כולד (עפ"י Tosf' ריטב"א ורשב"א, וכ"מ מפרש"ז).

'עד כאן הביאו רבוי ירמיה לר' זира לידי גיחוך ולא גחיך'.(Clomor, אף רבוי ירמיה לא נסתפק בדבר כי ידע שאינו חי, אלא אמר כן כדי להביאו לרובי זира לידי שחוק מעט (עריטב"א ורש"כ). ולכך רצה רבוי ירמיה להביאו לידי שחוק, כי השחוק מותר כשהוא בא בשביב דברי תורה וכמוה בא בספר הוזהר (הביאו הר"ף בעין יעקב פ"ה דברות) משום שנאמר עבדו את ה' בשמחה. אלא שרבי זира החמיר ביותר שלא לשחוק כלל (עפ"י ערוק לנר).

וע' במעשה המובא בברכות לת: שרבי ירמיה היה יושב לפני רבוי זира ובדוח טובא (ע"ש בתרי' ובספר מגדים חדשים שם), אמר לו: 'בכל עצב יהא מותה' כתיב. וכבר הראה הג"ז בכרך בש"ת חות יאיר (קנבר. מצוטט בחולון ביסוס"ד סנהדרין נט): מכמה מקומות שרבי זира היה שרווי הרבה בבכי ובסיגופים לרוב חסידותנו.

(ע"ב) אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: הכל מודים גופו תישׁ ופנוי אדם – אדם. גופו אדם

ונפויו תייש – ולא כלום. לא נחלקו אלא שפויו אדם ונברא בעין אחת כבמהה, שר"מ אומר מצורת אדם וחכ"א כל צורת אדם...'. התו"ם פרשו שהיה משמע לו לרבות מלשון המשנה [כפי שאכן מוכח בברייתא שבטמך] שמלבד מחלוקת ר"מ ווחכמים במפלת כמין בהמה, נחלקו עוד במפלת ולד שאין צורתו שלמה בצורת אדם. ופירש רב שהקובע לעניין זה הוא הראש ולא הגוף.

לפירוש זה יוצא שלדעת חכמים לעולם אינו ולד עד שישו צורת אדם. ולר"מ די שהוא דומה במחזית פניםقادם [מצח, גבה, עין ולסת וכו'], אבל בלאו הכי אינו ולד אלא אם כלו כבמהה, ראשו וגופו.

ואולם הרמב"ן מפרש וכן הביאו הראשונים מפרש", וכ"כ הר"י) שרבו ירמיה בר אבא חולק על הטעמים שנאמרו לעיל בשיטת רב מאיר, וסביר שלא דבר רב מאיר במפלת צורת כבמה מש, שודאי אינו ולד [שאמם כן, כ"ש כshawfo אדם וראשו כבמהה שיהיא דין כולד], אלא בלבד שצורת ראשו כאדם ובعين הוא דומה לכבמהה [זהו הדין אם דומה למצח ולסת וגבה], ובסבירא בעלמא נחלקו; לר"מ הר' זה ולד כיון שיש בו מצורת אדם, ולחכמים אינו ולד עד שככל פניו [מלבד האונינים, כדלהלן] דומים לצורת אדם.

אמר רבא: ושטו נקב – טמאה. ר"ש"י ותוס' מפרשים [עפ"י המשך הסוגיא] שרבע סובר טרפה חייה [כשיטתו בכ"מ], אבל אם נוקטים אינה חייה – אינה טמאה לידיה.

ואולם דעת הרמב"ן וורשב"א שאפילו אם טרפה אינה חייה – טמאה, כיון שרואי הוא להיות קצת פחות מי"ב חדש. ועוד, אין זה כדי שלא ראוי להיות מתחילה ברייתו, כי שמא ניקב ושטו לאחר מכן (וכן נקט בספר בית הלוי (ח"ב סוט"י כב) ובקלוטי הלכות ובערוך לנר (כד). בדעת הרמב"ם, שיש לדיק מדבריו שושתו נקב – טמאה, גם שפסק טרפה אינה חייה. וע"ז חז"א קי, יג-יד [ובזה ישיב בבית הלוי מה שבtab בש"ת פנים מאיות שנתקבת הוושט לדברי הכל אינה חייה. ולפרש"י ותוס' מבואר לתפרק, אבל להרמב"ם ATI שפיר. גם הוכחה לכך שיש למול תינוק שנולד בו סימן טרייפות תוך טמונה, מכך שאנו טמאה לידיה]. ואולם בכ"מ (איס"ב, יא) צדד דעת הרמב"ם כפרש"י ותוס'.

וער"ן שלם"ד טרפה אינה חייה הריוו טמאה מספק, כי שמא ארע הנקב אחר כך ותחילת ברייתו ראוי הוא לנשמה).

דף בד

'aicia binneihoo terapeh chaya, mer sbar terapeh chaya mor sbar terapeh chaya anna chaya. בתורה"ד מפרש [שלא בשאר הראשונים] שהכוונה כאן אם בריה בגוף אוטומ חיה שמנוה ימים, שהוא השיעור שצורך לחיות כדי להחשב 'ילד' (כפי שדרשו להלן בע"ב), אם לאו. וainunعنין למחוקקת האמוראים אם טרפה חייה י"ב חדש אם לאו.

'אמיר להם: צאו וטהרו מה שטמאתם, Mai דעתיכו לחומרא, חומרא דעתיא לידי קולא היא, דקיהabitio לה ימי טהור' – ואף על פי שודאי אמרו לשואלים שטמאו רק להחמיר ולא להקל [שכנן משמע מהלשון, שידעו שהרוו כן לחומרא ולא משומ שטעו בהלכה], יש להוויש שמא יבאו אחרים לטיעות בהוראותיהם והם לא ידעו טעם הדבר בבירור, וכיון שיש חשש כזה ואין החומרא מן הדין, אין לנו להורות אלא לפיקו הדין. שאליו בדבר שיש בו ספק של תורה, ודאי עושים לחומרא ואין לנו להווש לקולא

א. רבה שאל לרבי הונא: הרואה קרי בקיסם, האם טמא אם לאו (מןנו – עד שיצא מבשו ולא בקיסם). ואמר לו: אף כשיוציא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה, הלך אינו טמא (פרש"י, כיון שהכניס קיסם הרוי נפחת שיעור חתימת פי האמה. והתוס' פרשו שאמנם יכול לראות הרבה בקיסם טמא אך משומ שאינו נוגע בפי האמה מבחוון לך טהור).

mbואר בוגרמא שאם נוקטים שבעל קרי מטמא בראשה ולא מגע, יתכן ואף בקיסם טמא (פרש"י, משומ שאין צריך שיעור חתימת פי האמתה. ולפחתו' משומ שא"צ מגע).

להלכה אנו נוקטים שהרואה קרי מטמא בכל שהוא (רמב"ם הל' אבות הטומאה ה,א). ולפ"ז לפרש"י הרואה קרי בקיסם – טמא, שהרי אין צריך שיעור ומוכחה שטמא משומ ראייה. אבל לפרוש התוס' (ולהיכס"מ ממשען היה גם דעת הרמב"ם) טהור כדבורי רב הונא, צריך שיגע בחתימת פי האמתה אך ע"י קיסם שלא נגע טהור (עפ"י לקוטי הלכות).

ב. הוכיחו מדברי רב הונא שבעל קרי מטמא משומ שנגע בקרי. ואעפ"כ ובשרה קרי סותר ספריתו [ואינו דומה לוב הנגע בקרי או בשאר טומאות שאינו סותר] – משומצחוחוי זיבת המעורבת בשכבת ורע.
א. לפרש"י והרבא"ד (אבה"ש,א) משמעו שאם מטמא משומ מגע – אינו טמא אלא בשיעור חתימת פי האמתה, כמו שמצוינ בשאר טומאות מגע להזכיר שיעור. ואם משומ ראייה – אין צורך שיעור, לנדה.

והתס' חולקים וסבירים שיתכן ונדריך שיעור אף אם משומ ראייה – שדורש לוב [ולדברי הר"ן מב: מחלוקת הסוגיות בדבר זה], ויתכן שא"צ שיעור ואעפ"כ מטמא משומ מגע, אבל צריך שיגע מבחן בקרי, ונפקא מינה שאם ראה ע"י קיסם אין כאן נגיעה וטהרה. ולפי מה שאנו נוקטים להלכה שהרואה קרי מטמא בכל שהוא, הרי לפרש"י מוכחה שבעל קרי מטמא משומ ראייה ודלא כרב הונא, ואילו לפרש התוס' נשאים דבר רב הונא להלכה שמטמא משומ מגע, וככ"ל.

ב. מבואר בכמה משניות שהקרי הוא אב-הטומאה אבל בעל קרי אינו אלא הראשון. ו王某 אפילו אם ננקוט שטמא משומ רואיה, אינו אב הטומאה, מדרשת כלשהי (עפ"י תוס'. יש להעיר שבפירוש הר"ש ריש כלים משמע שאין הדבר פשוט לו, ויתכן שאם טמא משומ רואיה הוא אב הטומאה).

ג. הרואה קרי בימי ספריתו לובבו – סותר יום אחד (את תורה הוב ואשר תצא ממנו שכבת זרע – מה זיבת סותרת אף שכבת זרע סותרת, אבל אינה סותרת שבעה ימים כויבת אלא יום אחד – לטמאה בה – כימי טומאה שנאמר בה. ואעפ"י שמדובר בהצחוח זיבת, גורת הכתוב היא שזיבת המעורבת בשכ"ז אינה סותרת אלא יום אחד).

מג. דם יבש, האם מטמא משומ נדה?

דם נדה שיוצא כשהוא לח ונתיבש – מטמא [אפילו כשיישרה לא יהוזר לכמות שהיא. ע' להלן נד]. ואפילו יצא יבש מלכתחילה, הוכיח רביעי אילעור שטמא שהרי המפלת כמין עפר, אם נמוח – טמאה [אבל כשלא נמוח בריה בפני עצמה היא ולא דם].

דף כב – כג

מד. האם דורשים בגורה שוה כאשר שני הכתובים או אחד מהם נזכרים לגופם ואין מופנים?

גורה שוה המופנית משני צדים – לדברי הכל למדים ואין מшибים עליה. מופנית מצד אחד; לדברי רבי ישמעאל למדים ואין מшибים [ומ"מ ג"ש המופנית משני צדים עדיפה, שם יש שתי אפשרויות ללמידה ומשיבים]. למדים את המופנית משני צדים ולא את המופנית מצד אחד, ולחכמים למדים ומשיבים.

גורסת התוס' בנויר (מה: ד"ה ולאותנו) שלרבי ישמעאל למדים ומשיבים. שאינה מופנית כל עיקר; רב יהודה אמר שמואל: אין למדים ממנה. ורב אחא בנו של רבא שנה מסוימת רבי אלעדר: למדים ומשיבים [ומ"מ ג"ש המופנית מצד אחד עדיפה אפילו לחכמים, שם יש שתי אפשרויות ללמידה ג"ש, ואין על אף אחד מהם פירכה – למדים את זו המופנית].

א. שינוי לשון הרהוי מהפנה לדון הימנה בגורה שוה (עפ"י סנהדרין מ: סותה טז).

ב. שתי תיבות [שענינים אחד. בין שמווע קב] המופנות מצד אחד של הגורה – שוה – הרי זו גורה שוה המופנית משני צדים, כאילו הבנוו תיבה אחת מוחן לצד השני (עפ"י יבמות ע:).

ג. ישנן גורות שוות שנתקבלו להידרש במקום מסוים, והן נדרשות אפילו ללא הפנה כלל (עפ"י רישב"א ב"מ מא סע"ב).

ד. גם כשלמדים ומשיבים בגורה שוה, אין מшибים בפיריכא כלשהו [כמו בימה מצינו] (ע' בחושי הר"ן שבת סד. בשם ראה"ה, ומהרש"א שם. וכן משמע, שאל"כ בכל גורה שוה שאינה מופנית מודע אין למדים עכ"פ בימה מצינו – אלא ורק שיש שם פיריכא בלבד שא"א ללמידה במבנה אב, ואעפ"כ במבנה למדים).

דף ג

מה. א. המפלת כמיון בהמה חייה ועוות, האם דינה כמפלת ולד אדם? ומה הדין בדומה לאדם במקצת אבריהם?
ב. צורת ولד אדם או דמות יונגה בمعنى בהמה, מהן באכילה?

א. המפלת מיון בהמה חייה ועוות, בין טמאים בין טהורום; אם זכר – תשב לזכר. ואם נקבה – תשב לנקבה. ואם אין ידוע – תשב לזכר ולנקבה. דברי רבי מאיר. ואעפ"י שאין ولד זה בן קיימת, הויאל ובמנינו מתקיים (רב יהודה אמר רב. – להוציא חתיכה או גוף חסר. עותות). וחכמים אומרים: כל שאין בו מצורת אדם אינו ولד.

בטעמו של ר"מ נחלקו אמוראים; מושם שנאמרה 'יצירה' בהיה ובכמה בכבדם (שmenoal; ר"ח בר אבא בשם רבינו יוחנן); מפני שעניהם דומות [בעיגול השחור] לשאל אדם (רבב"ח בשם ר'יע). ולפי טעם זה צריך להיות שהמפלת דמות נשח טמאה לר"מ ממש לידה; טעם נסוף, מפני שעניהם חולכות לפניהן, בשל אדם (רבי ינא). לפי טעם זה לא נחלק רבי מאיר בעופות אלא בכווס וינשוף / תנשחת (עות); ספר הייש מה שעניינה מלפנים, אבל בשאר עופות – תהורה.

לפי אפשרות אחת בפירוש הבריתא, המפלת עוף שיש לו לסתות כאדם, כגון כוס וינשוף, יתכן שטמאה אף לחכמים (רב אבא בריה ורב איקיא). גופו אדם ופניו תיש – ולא כלום [אפילו לרבי מאיר] ורב ירמיה בר אבא אמר רב.

א. לפירוש הרמב"ז ועוד [دلاء כתום], לשיטת רב ירמיה בר אבא אמר רב, לא דיבר רבי מאיר כלל על מפלת בהמה, שודאי אין זה ولד, רק במפלת דמות אדם שהליך מאברי פניו דומים לאברי בהמה, וזה אמר ר"מ שטמאה.
ולפירוש זה מבואר שלשנוואל ורבי יוחנן הסוברים שר"מ דיבר בדמות בהמה, כל שכן כשהוגפו אדם ופניו כבמה שולד הוא לרבי מאיר.

ב. הלאה כחכמים, שrok אם פניו בפניו הררי והולד. וממשע מסתימת דברי הרמב"ם (*איס"ב י,ח*) שבכל מני עופות טהורה, אף אלו שעיניהם מלפניהם ויש להן לסתות כשל אדם [וזכר ר' אחא בריה דרב איקא, דיחוי בעילמא הם] (עפ"י לקוטי הלבוט). וכן שמואל אינו סובר אלא – כמו שבס"ב התום להלן כד): ואולם הר"ן צדד שניין זה דיחוי בעילמא (ועחו"א קי"ט).

ג. יש מי שכתב שלא אמרו שאם פניו בפניו בהמה אינו ולד אלא לעניין תומאת לידה אבל לשאר דברים הרideo נחשבadam ואסור להוביל בו ולהזיקו (עפ"י תשובה מהאהבה ח"א גג).

פניו בפניו adam בחלקן – מחלוקת; יש אמרים שלחכמים אינו ולד עד שהיא כל צורת הפניםقادם, דהיינו המצח הגבניים העינים הלסתות וגבות הוקן, להוציא צורת האונינים (והפה והאף. רמב"ם) שאינה משנה, ולר"מ אפיקלו נברא בעין אחת כבבמה – הררי זה ולד ר' ירמיה בר אבא בשם ר' רבי יוחנן. ויש אמרים שלחכמים ציריך שיהא חזי פניםقادם, מצח גבה ועין ולסת וגבת זקן [וואין האונינים בכלל], ולרבי מאיר די בעין אחת או בלסת אחד הדומה לאדם (ר' בא אמר חסא, וכן שננו בבריתיא).

א. כן פרש". ורבנו תם (בספר הישר קס"ד, ומובה בתוס). וכן נקט חורייט"א פרש שלדעתה השניה לר"מ ציריך שיהיו כל פניו כדום [או למורי כבבמה], ולחכמים די בחצי הדומה לאדם דהיינו עין אחת, לסת וכו'. [וגם לדעה זו, לפי ה'א בעית אימה' אינו ציריך שיהא לגמרי ממש כדום, אלא אף אם כבר אחד כבבמה אינו מגערע. עיריטב"א].

ב. הרמב"ם (*איס"ב י,ט*) פסק כרבי יוחנן שציריך שיהא דומה לזרות adam בכל הפנים. והרש"א (ע' ב"י קzd; מ"ט שם) פסק כרבה בשם חסא, שאפיקלו בחצי פנים. כמוובא לעיל, יש אמרים שבזמן זהה איןנו בקיים בדבר, וטמאה מושום לידיה בכל אופן. ויש חולקים (ע' מגיד משנה וכopsis משנה הל' אישורי ביה"ה, י"ד קzd, ג. וע' באריכות רבה בחו"א קי').

אמר רבא: נברא בעין אחת, ביריך אחת; מן הצד – אמו טמאה לידיה. ובאמצע – אמו טהורה. ושתו נקוב – טמאה (שסובר טרפה חייה. רשי"ו ותוס). ושתו אטום – טהורה.

א. רשי"ו ותוס' פרשו שרבעה טרפה חייה ולכך ושתו נקוב – טמאה. ויש אמרים שאף אם טרפה אינה חייה – טماء (עפ"י רש"ב"א ועוד. ובלקוטי הלכות נקט כן גם בדעת הרמב"ם. ואולם בכ"מ (*איס"ב י,יא*) צדד בדעת הרמב"ם כרש"י ותוס').

ב. יש גורסים מן הצד טהורה ובאמצע טמאה. על כן יש להחמיר בשניהם (עפ"י רש"ב"א. וכ"ג הראב"ה. וע"ע ערוך לנ"ר).

המפלת גוש, וכן המפלת רוח – אינה טמאה לידיה.
המפלת כמין סנדל, או שליה, או שפיר מרוקם – עור בדפוס הولد שאבורי ניכרים קצת), – הררי זה יולד, והבא אחריו איןנו בכור לכחן וע"ע להלן כד-כו.
דין ולד היוצא מחותך – להלן כת.

ב. דמות adam במעי כבבמה; שאל רב אדא בר אהבה לאבבי האם לרבי מאיר נידון כבבמה ומותר באכילה אם לאו.

משמעות מרשי", וכן נקטו בתוס' בתקילת דבריהם, וכ"כ הר"ד, שלחכמים ודאי אסור באכילה, כיון שלדעתם אין הולכים אחר האם אלא אחר הولد והרי איןו כבבמה. אבל בתירוץ שני כתבו התוס' לפרש שלחכמים ודאי מותרת, שאינו נקרא יולד' נאך נראה לכואורה שכלה זה בשאלת, אבל לפי מה שהביאו מריו"ח לאסור דמות יונה אף לחכמים, כל שכן בדמות adam].

השוחט את הבבנה ומוצא בה דמות יונה – אסורה באכילה (רבי יהנן). [ואין ראייה לאסור דמות אדם, כי אפשר דוקא יונה שאין לה פרסה כלל אסורה, אבל דמות אדם שיש לו פרסה, אף"י שהוא קלוטה ואין סודקה – כשרה].

דף ב ג – בד

מו. המפלת את הבריות דלהלן, האם טמאה משום לידי?

א. גוף אטום, בחלקו או בכללו.

ב. גוף או ראש שאין בהם חיתוך אברים; גוף שידייו ורגליו יוצאות מכיוון אחד.

ג. פניו טוחות או ממושמסות.

ד. בריה שיש לה שני גבים ושתי שדראות.

ה. דמות לילית.

ו. כמין נחש.

א. המפלת גוף אטום – איןamu טמאה לידי. ואיזו גוף אטום, רבי אומר: כדי שנintel מן החיים וימות. וכמה? רבי זכאי אומר: עד הארוכבה (והארוכבה בכלל, שטובר טרפה אינה חייה. רשות). רבי ינאי אומר: עד לנקבי (וננקבי בכלל). רבי יותנן אומר משום רבוי יוסי בן יהושע: עד מקום טבו.

אמר רב פפא: מחלוקת מלמטה למעללה, אבל מלמעלה למטה (שנחתך מגולגולתו. רשות) – אפילו כלשהו טהורה. וכן אמר רב גידל אמר רבי יהנן: המפלת את שגולגולתו אטומה – אמו טהורה.

א. 'גולגולת אטומה' – יש מפרשין: סתוםה, אבל חסרה בגולגולת איינו פסול בכלשו עפ"י שעושה טריפה (ערמ"ז ור"ז). ויש אמרים שגם חסра בכלל אטומה (ערשי ורמב"ם איסו"ב ייא) וכיון שמתהילת בריתו הוא חסר, לכן אפילו בכלשו אינו ולד, אף"י שלענן טריפת צרי' כשיעור. או שמא 'בלשחו' לאו דוקא אלא דוקא בחסרון העושה טריפה, והוא בשיעור סלע (עפ"י רמב"ז חולין מד. וע' בערולין שהשוה זאת לדין טרפה שצרי' שייחס בקרום העליון ואין די בגולגולת בלבד).

ב. כתבו הראשונים שבזמן זהה איןנו בקיים בנסיבות הולד, הلكך אפילו בגולגולת אטומה – טמאה לידי (עפ"י בעלי הנפש שעור הפרישה; רש"א – מובא בב" קצד).

ג. המפלת תבנית יד או רגל, אם ניכר שלא נברא יותר – ודאי טהורה. ואם לא ניכר, או שניכר שהמודר נמהה כשביריש – טמאה, ואין חושים שמא מגוף אטום באה (תוס' עפ"י הבריתא).

ב. שנה התנא לפני רב: המפלת ברית גוף שאינו חתוך וברית ראש שאינו חתוך – אין טמאה לידי (asha כי תורי' וילדה... וביום השmani' ימול... – מי שרואין לברית שמונה [התוס' גרטו לברית נשמה], יצאו אל').

המפלת כמוין מוצא הדקל (שידייו ורגליו עולות ומתקפלות מהכתף, וממלטה הוא بلا צורה) – אמו טהורה (רב גידל אמר רבי יהנן).